

Dekanatet
Det medisinske fakultet
Postboks 1078, Blindern
0316 Oslo

10. juni 2010

Rapport fra Fagplanutvalget for KLoK

I fakultetsnotat av 21.12.09 ber Dekanatet Fagplanutvalget for KLoK om

1. å supplere fagplanutvalget med en klinisk lærer med undervisning i 11./12. semester, og justere undervisningsopplegget i tråd med anbefalinger av evalueringsgruppen av 30.09.09.
2. utvide BEST simuleringsøvelser til obligatorisk undervisning for alle studenter fra våren 2010.
3. sikre bedre samarbeid/integrering av kvalitetsforbedring/pasientsikkerhet i kliniske fag.
4. legge frem forslag til permanent organisering i Institutt for helse og samfunn med undervisningsleder i vitenskaplig hovedstilling.

Fagplanutvalget vil med dette redegjøre for hvilke tiltak som er gjort og anbefalinger for permanent videreføring av KLoK.

Justering av undervisningen

Fagplanutvalget ble for 2010 supplert med Professor Stein Evensen, som også er undervisningsleder for indremedisin. Undervisningsopplegget og timeplaner er nå justert i tråd med anbefalingen om å gi studentene anledning til å avslutte oppgavearbeidet i 11. semester, og endringen ble iverksatt f.o.m. våren 2010. Det er også gjort tiltak for en tidligere introduksjon til konsepter i kvalitetsforbedring gjennom innføring i 1. semester under samfunnsmedisin, og bedre samordning av undervisningen i utplassering i 10. semester med oppgaveløsningen for 11. semester, for å gi studentene bedre forutsetninger for en effektiv gjennomføring jfr. Vedlegg 1.

Fagplanutvalget anbefaler en videreføring av den justerte undervisningsplanen.

Utvidet BEST-simulering

Det er inngått avtale med HiO (jfr. Dekanatets brev til HiO av 21.12.09), og KLoK har utvidet samarbeidet med Institutt for klinisk medisin for obligatorisk BEST-simuleringsøvelser for alle studenter. Det ble gjennomført første gang i uke 18, 2010 i øvingsposten på HiO.

Undervisningen ble gjennomført tverrfaglig med medisinstudenter, sykepleierstudenter og sykepleiere i videreutdanning i anesthesisykepleie. Studentgruppene var på 6 studenter, og hver gruppe gjennomførte fire simuleringer med etterfølgende debriefing.

Lærerressurser er fordelt med 20% fra Høgskolen i Oslo og 80% fra UiO med instruktører av vitenskapelig ansatte fra "Akuttukene" (Institutt for klinisk medisin) og fra KLoKs instruktørkorps (Institutt for helse og samfunn) - til sammen 10 instruktører i fem hele dager. Nye instruktører har vært på et tretimers introduksjonskurs i forkant, organisert av KLoK, der det er utdannet åtte nye instruktører som lønnes på timebasis og det vil også fremover være nødvendig å utdanne flere instruktører. Styringsgruppen for Student-BEST er nå ledet av Professor Erik Fosse. KLoK-instruktørene har vært ansvarlig for ansvarlig for logistikk/planlegging, undervisning i ledelse og kommunikasjon, undervisning i debriefing og feedback, samt sluttevalueringen.

Fagplanutvalget anbefaler en videreføring av timelærere for BEST simuleringsøvelsene som oppfattes som svært kostnadseffektivt. I 2010 beløper dette seg til om lag NOK 50.000 inkludert nødvendige instruktørkurs.

Pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring i kliniske fag

Fagplanutvalget har diskutert en rekke muligheter for bedre integrering i kliniske fag med undervisningsledere og semesterledere. Den samlede bakgrunnen for fagplanutvalgets anbefalinger og eksempler på læringsmål som kan integreres i kliniske fag er vedlagt (Vedlegg 1).

Fagplanutvalget anbefaler at

- 1. KLoK representeres i semesterutvalget for 10. semester.*
- 2. KLoK representeres i eksamenskommissjonen for 11./12. semester.*
- 3. Institutt for klinisk medisin inviteres til å bidra med klinisk rettet undervisning knyttet til sentrale utfordringer og løsninger for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring innen indremedisinske og kirurgiske fag i totalt seks forelesningstimer per semester i KLoK-porteføljen (to i 6. semester (pasientsikkerhet) og fire i 11. semester (kvalitetsforbedring)).*
- 4. Prodekanus for undervisning anmoder aktuelle semesterutvalg om å identifisere sentrale områder for kvalitet og sikkerhet for det enkelte kliniske fag, og integrere dette i læringsmålene.*
- 5. Programstyret for medisin overser at sikkerhet og kvalitet i kliniske fag er dekket av læringsmål gjennom studiet.*

Permanent organisering av KLoK

Dekanatet har bedt om organisering av KLoK i Institutt for helse og samfunn, understreket behovet for en dedikert undervisningsleder i vitenskapelig hovedstilling, og behovet for klinisk tilknytning. Det er også særskilte organisatoriske utfordringer knyttet til samordning i en permanent organisering av KLoK på tvers av en rekke fagmiljøer, samtidig med behovet for oppbygging av vitenskapelig fagmiljø innen kvalitet og sikkerhet. Fagplanutvalgets vurderinger er vedlagt særskilt (Vedlegg 2).

Fagplanutvalget anbefaler

- 1. Vitenskapelig hovedstilling med stillingsbeskrivelse som inkluderer rollen som undervisningsleder i KLoK og undervisningsansvar for klinisk kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet utlyses nasjonalt og internasjonalt og ansettes i Institutt for Helse og Samfunn med arbeidsplass ved Seksjon for allmennmedisin.*
- 2. Seksjon for allmennmedisin ivaretar den overordnede organiseringen av KLoK i sin administrative portefølje.*
- 3. To 20% stillinger knyttes til KLoK gjennom intern reorganisering eller utlysning med stillingsbeskrivelse om å ivareta hhv. ledelse/kommunikasjonsundervisning for BEST-simulering og undervisning i pasientsikkerhet/kvalitetsforbedring.*

KLoK er i dag ”i full drift”, om enn fortsatt med voksesmerter, og får oppmerksomhet som det nasjonale foregangsprosjektet det var initiert som. Med de forbedringer vi anbefaler og det løft som en tydelig og permanent forankring med en undervisningsleder i hovedstilling vil bidra til, tror vi fakultetets satsning på kunnskapshåndtering, ledelse og kvalitetsforbedring i KLoK-faget vil bidra til et tydelig styrket studietilbud på kompetanse som vil ha høy etterspørsel fra helsetjenestene.

Vi håper fakultetet vil dele våre vurderinger og ser frem til fortsatt arbeid i KLoK.

Med vennlig hilsen for Fagplanutvalget,

J. Frederik Frøen

Undervisningsleder KLoK

Vedlegg 1: Integrering av KLoK i kliniske fag

Fagplanutvalget har i lys av Dekanatets ønske om sterkere integrering diskutert ulike tiltak med aktuelle undervisningsledere/semesterledere, både om hvordan KLoK kan bidra mer, og hvordan de kliniske fagene selvstendig kan inkorporere tematikken i sin undervisning.

Organisatoriske utfordringer

Undervisningen ved fakultetet er organisert under semesterutvalg og fagplanutvalg. Fagplanutvalgene har variabel aktivitet, og derfor gjøres også fagplanarbeid i semesterutvalg, eksempelvis er det semesterutvalgene som nå reviderer studiets læringsmål. For de fleste fag er dette uproblematisk fordi mange fagmiljøer samsvarer med en administrativ enhet i fakultetet, og har all sin undervisning konsentrert inn i ett enkelt semester. For KLoK som skal være en integrert komponent over en rekke semestre og fagplaner vil dette imidlertid være en permanent utfordring. Å etablere samarbeidsflater mot kliniske miljøer kan ikke gjøres gjennom representasjon i utvalgene, og de kliniske fagene må få et tydelig eierskap til undervisningen der kjernepersonell i KLoK er en ressurs de kan benytte.

Vurderte tiltak generelt

Gjennomgående syn fra undervisningsledere er at forholdene generelt ikke ligger til rette for å påvirke kliniske lærere individuelt til å endre egen undervisning. Det finnes ikke noe etablert forum for fakultetets lærere der et naturlig eierskap til de kliniske aspektene av KLoK kunne stimuleres og utvikles for bruk i klinisk undervisning. Lite realistisk oppfattes det også å søke integrering gjennom PBL-oppgavene med kliniske problemstillinger. Det er ingen planer fra fakultetets side om noen sentral revisjon av PBL-oppgavene eller noe samlet forum for lærerne, og i enkelte sammenhenger nedprioriteres eller fjernes PBL-oppgaver.

På mulighetssiden trekkes integrering i kliniske eksamensoppgaver hyppig frem, både på kort sikt for signaleffekten, men også langtidseffekten av studenters etterspørsel på lærernes tilbud. Kliniske fagområder må utfordres til selv å foreslå eksamensoppgaver der KLoK-aspekter er sentrale i deres eget fag. For at det også skal være godt samsvar mellom læringsmål for kliniske fag og eksamen, sees det også som en unik mulighet i at Prodekanus for undervisning har igangsatt et arbeid med revisjon av alle læringsmål i studiet, både gjennom semesterutvalgene og gjennom en gjennomgang av det nyopprettede programstyret. KLoK kan bidra med forslag til ”generiske” læringsmål for kliniske fag, samtidig som undervisningen for å nå læringsmålene består som entydig forankret i det kliniske faget.

Eksempler på integrering av KLoK læringsmål i læringsmål for klinisk undervisning, (her eksemplifisert med ”emnet”):

- Kunne diskutere de viktigste behovene for tverrfaglig samhandling for ”emnets” pasientgruppe (fra KLoK læringsmål 2)
- Kunne diskutere grunnlaget for prioritering av ”emnets” behandlingsformer (fra KLoK læringsmål 4)
- Kunne innhente oppdatert kunnskapsgrunnlag for behandling av ”emnets” viktigste pasientgrupper (fra KLoK læringsmål 5)
- (for klinisk utplassering) Ha kjennskap til hvordan det arbeides med kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet i sykehuset (fra KLoK læringsmål 7)
- Kjenne til de viktigste indikatorene for god kvalitet i behandling av ”emnets” pasienter (fra KLoK læringsmål 8)

- Kunne diskutere pasientmedvirkningens betydning i planlegging av behandling for ”emnets” største pasientgruppe (fra KLoK læringsmål 10)
- Kjenne til de viktigste pasientsikkerhetsutfordringer i håndtering av ”emnets” pasienter (fra KLoK læringsmål 12)

Ytterligere integreringsmuligheter i de enkelte semestrene

For de tre semestrene der hovedtyngden av KLoK undervises er det ulike muligheter. I 10. semester ligger forholdene i øyeblikket godt til rette for en styrket samordning mot den kliniske undervisning både i allmennpraksis og på sykehusene. Semesterledelsen og undervisningsansvarlig for allmennmedisin arbeider for å videreutvikle klinisk utplassering og eksamensform mot mappeevalueringer, og ønsker at oppgaver fra KLoK integreres i dette. I 10. semester er det også faste forum for kliniske lærere både på sykehus og i allmennpraksis, og KLoK er invitert til å bidra i disse forumene slik at utplasseringene tydeligere dekker læringsmålene i KLoK og samtidig forbereder studentene til oppgavene de møter i KLoK i 11./12. semester. Dette samarbeidet vil være viktig for at KLoK fremstår for studentene som en integrert del av legens praksis både i allmennmedisin og spesialisthelsetjenestene.

Til å forbedre overgangen fra 10. til 11./12. semester har også Universitetslektorene i lokalsykehusene har fått tilsendt to eksempeloppgaver med sensurbrev fra 11.semesteroppgaven, for at de kan få og videreformidle et bedre totalbilde av hva studentene skal gjennomføre i KLoK-faget. Våren 2010 er det satt av 15 minutter på slutten av studentenes KLoK seminar etter utplasseringen for å informere mer om temaene i 11. semester og rette søkelyset fra hva man har lært om helsevesenet gjennom observerende deltagelse til hvordan man kan løfte kvaliteten gjennom kvalitetsforbedringsprosjekter.

11./12. semester skal være semestrene der studiet skal integreres til en helhetlig indremedisinsk og kirurgisk kunnskap, og der aspekter av profesjonsutøvelse i KLoK skal inkorporeres. Dette en kritisk periode for studenter, stilt overfor utsiktene om både avsluttende eksamen og snarlig virke som lege, hvor signaleffektene av eksamen og prioritert undervisning forplanter seg mange semestre nedover. Semesterledelsen for 11./12. semester opplever imidlertid at intensjonene ikke gir et realistisk bilde av dagens undervisning. Mange fagmiljøer opplever et stort tidspress for å få på plass grunnleggende kliniske og praktiske ferdigheter som man tidligere forutsatte at studentene ville ha på dette tidspunktet. I denne situasjonen ser semesterledelsen det som lite realistisk at eksisterende undervisning vil kunne bære preg av integrerende oversyn der kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet er naturlige komponenter, og integrering av grunnleggende ferdigheter i KLoK blir slik sett et luksusproblem sammenlignet med eksempelvis grunnleggende undersøkelsesteknikk. På den annen side, studentene får i 10. og 11. semester også grunnleggende kunnskaper for å identifisere og løse kliniske kvalitets- og sikkerhetsutfordringer, og betydningen av at de får presentert ”flaggskip” av sine rollemodeller innen indremedisin og kirurgi bør ikke undervurderes. Slik undervisning kan gi positive ringvirkninger både blant studenter og lærere, men må ikke gå på bekostning av den grunnleggende klinikken. Snarere kan KLoK her være et tilbud for utdyping av den kliniske undervisningen i form av KLoK-undervisningstimer undervist av de kliniske fagmiljøene om kjerneområder for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring innen kirurgiske og indremedisinske fag.

Konkrete tiltak for bedre integrering av KLoK i kliniske fag:

1. KLoK representeres i semesterutvalget for 10. semester.
2. KLoK representeres i eksamenskommisjonen for 11./12. semester.

3. Institutt for klinisk medisin inviteres til å bidra med klinisk rettet undervisning knyttet til sentrale utfordringer og løsninger for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring innen indremedisinske og kirurgiske fag i totalt seks forelesningstimer per semester i KLoK-porteføljen (to i 6. semester (pasientsikkerhet) og fire i 11. semester (kvalitetsforbedring)).
4. Prodekanus for undervisning anmoder aktuelle semesterutvalg om å identifisere sentrale områder for kvalitet og sikkerhet for det enkelte kliniske fag, og integrere dette i læringsmålene.
5. Programstyret for medisin overser at sikkerhet og kvalitet i kliniske fag er dekket av læringsmål gjennom studiet.

Vedlegg 2: Faglig og administrativ organisering av KLoK

Dekanatet har bedt fagplanutvalget legge frem en plan for faglig og administrativ forankring av KLoK i Institutt for helse og samfunn, og det er forutsatt en undervisningsleder i vitenskapelig hovedstilling. Fagplanutvalget legger til grunn at undervisningsleder skal være ansatt i instituttet der faget er lagt.

Undervisningsleders tilknytning og faglige profil

Utvalget har i sin opprinnelige sluttrapport omtalt de eksisterende fagmiljøene og utfordringene knyttet særskilt til fagmiljøet for klinisk kvalitetsforbedring, og fagplanutvalget anbefaler at det er dette fagmiljøet som må styrkes med den vitenskapelige hovedstillingen. Dekanatet ønsker særskilt styrket klinisk tilknytning for dette tematiske området. Innen Institutt for helse og samfunn ser fagplanutvalget Seksjon for allmenntilleggsmedisin som den mest klinisk rettede enheten. Å legge en hovedstilling for undervisningsleder i KLoK til denne enheten som har semesterledelsen av 10. semester og utplasseringene i spesialisthelsetjenestene og i allmenntilleggsmedisin, hvor samordningsbehovet er størst, synes også å være den beste løsningen for de organisatoriske utfordringer KLoK vil ha som fag uten egen faglig-administrativ enhet. Det har de senere årene kommet flere doktorgrader av leger i Norden innen ulike aspekter av klinisk kvalitetsforbedring, og fagplanutvalget antar det vil være rimelig gode rekrutteringsmuligheter dersom stillingen utlyses internasjonalt som en amanuensis/professor etter kompetanse. Nettopp i samhandlingen mellom nivåer av medisinen finnes viktige kvalitets- og sikkerhetsutfordringer, og etablering av undervisningsleder i Seksjon for allmenntilleggsmedisin bør ikke være begrensende for rekruttering av kandidater der evne til bredt samarbeid med kliniske miljøer fra spesialisthelsetjenestene, og gjerne bakgrunn derfra, vil være sentrale egenskaper.

Undervisningsomfang og ressursbehov for permanent videreføring av KLoK

Undervisningsomfanget i KLoK ble i notat fra Randi Gerd Øverland til Dekanatet av 10.11.09 summert til om lag 2500 vektete timer, tilsvarende undervisningsplikten for 3,6 vitenskapelige stillinger. Dette forutsetter utstrakt bruk av seminarer/kurs fremfor å definere undervisningen som forelesningsrekker, og overstiger likevel som kjent de eksisterende stillingene som har stått for KLoK-undervisningen så langt, hvorav kun 5 x 20% stilling øremerket KLoK, slik det er fremlagt i prosjektrapporten for KLoK av 20.05.09. Øvrig undervisning er gitt av fakultetets ansatte ved Seksjon for allmenntilleggsmedisin, Avdeling for helseledelse, Institutt for klinisk medisin, timelønnede lærere i simuleringen, samt frivillige kolleger uten lønnskompensasjon. Gitt at disse underviserne viderefører sitt engasjement i KLoK vil man med tilsetting av en undervisningsleder i hovedstilling i hovedtrekk få undervisningsregnskapet i balanse. Samtidig vil finansiering av to av dagens fem 20% stillinger i Institutt for helse og samfunn utgå 31.12.10: dagens faglige og organisatoriske prosjektleder for BEST-simuleringen og underviser under simuleringsøvelsene (20% Sarah Frandsen Gran, p.t. tilknyttet Avdeling for helseledelse) og prosjektleder for KLoK og underviser i pasientsikkerhet og klinisk kvalitetsforbedring (20% Frederik Frøen, p.t. tilknyttet Avdeling for allmenntilleggsmedisin). Dette er midlertidige prosjektstillinger uten utlysning og er dermed uansett ingen permanent løsning. Fagplanutvalget ser at en videreføring av dagens undervisningsmodell vil ha behov for stillingsressurser i denne størrelsesorden, men siden verken Gran eller Frøen (hhv. Helse Sør-Øst og Folkehelseinstituttet) har annen stilling ved UiO som gjør at de kan omdisponeres internt til KLoK, så vil personalkabalen for undervisningen ikke kunne løses før Fakultetet har vedtatt om man vil identifisere og omdisponere andre ansatte med samsvarende kompetanse til KLoK eller utlyse disse stillingene.

Konkrete tiltak for faglig og administrativ organisering av KLoK:

4. Vitenskapelig hovedstilling med stillingsbeskrivelse som inkluderer rollen som undervisningsleder i KLoK og undervisningsansvar for klinisk kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet utlyses nasjonalt og internasjonalt og ansettes i Institutt for Helse og Samfunn med arbeidsplass ved Seksjon for allmenntilleggsmedisin.
5. To 20% stillinger knyttes til KLoK gjennom intern reorganisering eller utlysning med stillingsbeskrivelse om å ivareta hhv. ledelse/kommunikasjonsundervisning for BEST-simulering og undervisning i pasientsikkerhet/kvalitetsforbedring.